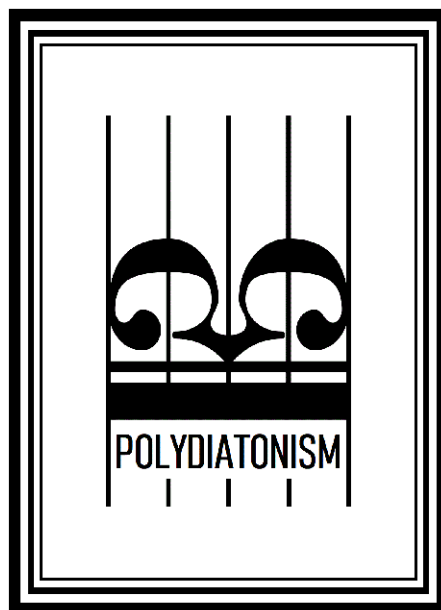

Kuuntelijalle

POLYDIATONISMI

| | |

Heikki Ruonaniemi

© Heikki Ruonaniemi

Polydiatonismi kuuntelijalle

Sisällysluettelo

Polydiatonismi.....	2
Asteikkorakenne.....	2
Asteikkomalli.....	2
Adi.....	3
Adiryhmä.....	3
Sävellystapa.....	3
Autonominen musiikki.....	3
Polydiatonismin säännöstö.....	4
Vertailuperiaate.....	4
Harmonia.....	4
Äänikuvio.....	4
Sisäsointuisuus.....	4
Keskinäissointuisuus.....	5
Asteikkotuntu.....	5
Sävellyksen vaiheet.....	5
Nide.....	5
Partituuri.....	6
Kansio.....	6
Esitys.....	6
Sävellyksen rakenne.....	6
Kokonaisrakenne.....	6
Nauha.....	7
Jaksot.....	8
Jae.....	9
Yhdistäjä.....	9
Liite 1.....	10
Hyvin lyhyt kuvaus polydiatonismista.....	10

Polydiatonismi

Polydiatonismi on sävellysmetodi, jonka nimi muodostuu diatonisten asteikoiden muodostumisperiaatetta noudattavasta asteikkorakenteesta ja polyfonisesta sävellystavasta.

Lopussa olevassa liitteessä on hyvin lyhyt kuvaus polydiatonismista (Liite 1 sivu 10).

Polydiatonismissa on yleisestä musiikkitermistöstä poikkeavia käsitteitä. Nämä on tekstissä esitetty *kursivoidulla* fontilla.

Asteikkorakenne

Polydiatoninen musiikki perustuu seitsensävelisiin eli heptatonisiin asteikkoihin. Näihin asteikkoihin on valittu länsimaiseen musiikkiperinteeseen kuuluvilla koko- ja puolisävelaskelilla muodostetut asteikot. Siten jokaisessa asteikossa on viisi kokosävelaskelta ja kaksi puolisävelaskelta oktaavin alueella. Puolisävelaskelten keskinäinen sijainti asteikossa tuottaa kolmen erilaisen asteikkorakenteiden mallin sisältävän *asteikkomallitaulukon*. Ensimmäinen taulukon malleista tuottaa kirkkosävellajit eli diatoniset asteikot. Kahdella muulla saadaan, samaa periaatetta noudattaen, aikaan diatonisia asteikkorakenteita vastaavat asteikot.

Asteikkomalli

Asteikkomalli on seitsemän sävelen muodostama asteikkorakenne, joka on löydettävissä *asteikkomallitaulukosta*. Jokainen sävellyks rakentuu yhdelle *asteikkomallille*.

Adi

Asteikkomallitaulukolla muodostettujen asteikoiden yhteisestä muodostamistavasta johtuen syntyy *laajennettu diatonisten asteikkojen käsite* (*augmented diatonic scales*) eli *adi*. Tämän perusteella on yksittäinen asteikko nimeltään *adi*. Jokaisen *adin* aloitussäveltä kutsutaan *merkkisäveleksi*.

Adiryhmä

Erilaisten *polydiatonismin* sääntöjen määräämien vaiheiden kautta muodostetaan sävellykseen valitulle *asteikkomallille adiryhmä*. *Adiryhmän adien merkkisävelet* muodostavat *yhdistäjän*, joka on polydiatonismin ainoa sointu. *Adiryhmän adi*:eja käytetään samanaikaisesti. Jos sävellys sisältää transponointeja, niin ne tehdään transponoimalla *adiryhmä* yhtenä kokonaisuutena.

Sävellystapa

Sävellystapa on polyfoninen, jossa sävellys rakentuu itsenäisille melodioille. *Polydiatonismiin* ei sisälly sointuja käsittäviä teoreettisia rakenteita, siten ei myöskään sointutehoja tai mitään niihin liittyvää. Ainoa poikkeus on jokaisen *jakeen* lopussa esiintyvä sointu eli *yhdistäjä*.

Autonominen musiikki

Polydiatonismiin sisältyy *autonomisen musiikin* ajatus. Absoluuttisen musiikin käsitteessä musiikki rakentuu omista lähtökohdistaan, sen omien sisäisten sääntöjen mukaa, heijastaen vain omaa sisäistä kauneuttaan. *Autonomisen musiikin* lähtökohta on sama, mutta päämäärään pyritään tarkan, sävellystyötä velvoittavan ja sävellyksen rakenteen määräävän säännösten avulla.

Polydiatonismin säännöstö

Polydiatonismin säännöstö laaditaan puhtaasti musiikin omiin lähtökohtiin ja ihmisen hahmontunnistusjärjestelmään perustuen. Tätä säännöstöä mahdollisimman tarkasti noudattaen, voidaan sävellystyössä minimoida musiikin ulkopuoliset vaikutukset. Siten *polydiatonismin* mukainen sävellys rakentuu itseohjautuvasti eli autonomisesti.

Vertailuperiaate

Polydiatonismin keskeisin ajatus on *vertailuperiaate*. Se on *polydiatonisen* musiikin ymmärtämisen ja sävellyksen arkkitehtonisen rakenteen hahmottamisen lähtökohta. *Vertailuperiaatteessa* aina parhaillaan kuultavaa verrataan *indeksijakson* antamaan lähtötilanteeseen ja kaikkeen aiemmin kuultuun. Pienimmillään *muutosaste* on, kun jokin osa toistetaan täsmälleen samanlaisena. Mitä enemmän vertailussa havaitaan eroavuuksia sitä korkeampi on *muutosaste*. Vertailujen avulla rakentuu sävellyksen sisältö ja arkkitehtoninen muoto.

Harmonia

Polydiatonismiin sisältyy käsitteet *sisäsointuisuus* ja *keskinäissointuisuus*.

Äänikuvio

Äänikuvio on melodiakuvion ja rytmikuvion yhdistelmä, eikä sen pituutta ole määritelty.

Sisäsointuisuus

Sisäsointuisuus on *äänikuvion* sävelten sävelvälien tuottama harmonia. Tämä muodostuu sävellykseen valittujen *adi:*jen ja *äänikuvioille* luotujen melodioiden avulla.

Keskinäissointuisuus

Keskinäissointuisuus on nauhojen äänikuvioiden yhdessä muodostama harmonia. Äänikuvioiden sisäsointuisuuden lisäksi siihen vaikuttavat adikierrot ja transponoinnit. Polydiatonismissa keskinäissointuisuus vaihtelee hyvin laajasti puhtaiden tasasointien ja voimakkaiden riitasointien välillä. Tätä laajaa vaihtelua pyritään suosimaan sen tuoman harmonian rikkauden vuoksi.

Asteikkotuntu

Jokaisella *adilla* on oma luonteensa eli *asteikkotuntu*. Se riippuu asteikon *merkkisävelen* ja puolisävelaskelten keskinäisistä suhteista. Kunkin melodian *asteikkotuntua* vahvistetaan päättämällä jokaisen *nauhan* jokainen *jänne*, sen senhetkisen *adin merkkisäveleen*. Tällöin jokaisen *jakeen* loppuun muodostuu automaattisesti *adiryhmän adi*:eja yhdistävä päätössointu eli *yhdistäjä*. Koska *adiryhmän adit* rakentuvat *ankkuriadin* sävelille, *yhdistäjä* korostaa *adiryhmän* yhtenäisyyttä.

Sävellyksen vaiheet

Polydiatonismin mukaan teoskokonaisuus jakaantuu *niteen* luomiseen, partituuriksi sovittamiseen ja esitykseen.

Nide

Aluksi säveltäjä luo itse perussävellyksen eli *niteen*. Se on itsenäinen sävelteos, joka laaditaan mahdollisimman tarkasti *polydiatonismin sääntöjä* noudattaen. *Nidettä* ei ole tarkoitettu esitettäväksi, vaan se on aina sovittettava partituuriksi.

Sovittaja voi muodostaa moniosaisia teoksia eli *kansioita* yhdistämällä *niteitä* oman valintansa mukaan. Tämän vuoksi *niteet* ovat aina yksiosaisia.

Partituuri

Niteen pohjalta tehdään sovitus, minkä tuloksena saadaan *partituuri*. Tämä on esitettävässä muodossa oleva teos. Esitettävä teos voidaan sovittaa vapaasti mille tahansa solistille, orkesterikokoonpanolle tai tietokoneelle. Sovitus tehdään *polydiatonismin sääntöjä* ja niihin sisältyviä rajoituksia noudattaen. Siten sovitystyö *polydiatonismissa* ei ole niin vapaata kuin musiikin sovittaminen yleensä.

Sovittamisen tärkein ja eniten luovuutta vaativa tehtävä on *niteessä* tapahtuvien *vertailuperiaatteen* mukaisten erojen eli *muutosasteen* esille tuominen. *Niteestä* voidaan tehdä rajaton määrä sovituksia.

Sovittaja voi olla säveltäjä itse, joku toinen henkilö tai työryhmä.

Kansio

Sovittaja voi laatia useampiosaisia teoksia eli *kansioita*. Niissä on useampi *nide* sovitettu yhdeksi moniosaiseksi partituurikokonaisuudeksi. *Kansion niteet* ovat sovittajan vapaasti valittavissa. *Kansio* voidaan muodostaa joko sovittamalla yksi *nide* useammalla eri tavalla, tai sovittamalla saman säveltäjän eri *niteitä*, tai sovittamalla eri säveltäjien *niteitä*.

Eesitys

Lopuksi partituuri esitetään. Esittäjä saa tehdä pienimuotoisia muutoksia ja esityksen kannalta tärkeitä lisäyksiä, jotka eivät vaikuta *niteen* informaatioisisältöön.

Sävellyksen rakenne

Kokonaisrakenne

Niteen arkkitehtonista kokonaisrakennetta hallitaan *jakeisiin* jaetuilla *nauhoilla*.

Jokainen *jakeen nauha* muodostaa *jakeen* pituisen *äänikuvion*.

Jaksojen nauhat muodostetaan liittämällä yhteen *jakeiden nauhoja*. Jokainen *jakson nauha* muodostaa *jakson* pituisen *äänikuvion*.

Niteen nauhat muodostetaan liittämällä yhteen *jaksojen nauhoja*. Jokainen *niteen nauha* muodostaa *niteen* pituisen *äänikuvion*.

Nauha

Nide rakentuu yhdestä tai useammasta *nauhasta*. *Nauha* on koko sävellyksen pituinen *äänikuvio*, joka kulkee läpi kaikkien *niteen* osien. Jos sävellyksessä on useampi kuin yksi *nauha*, ne rakentuvat keskenään saman pituisista osista. Ihmisen hahmontunnistusominaisuuksien kannalta on kolme *nauhaa* käytännön maksimi. Tämä määrä riittää myös säveltäjän kaikkiin tarpeisiin.

Nauhan on oltava aina jossakin *adiryhmän adissa*, mutta *nauhat* eivät saa olla samassa *adissa* samaan aikaan.

Laajemmat kokonaisuudet saadaan kun *nauhat* vaihtavat *adi*:eja keskenään. Tämän *adikierron* jälkeen *nauhojen äänikuviot* muuttavat luonnettaan, koska ne soivat eri *adissa*. *Adikierroilla* toteutetaan laajemmat arkkitehtoniset kokonaisuudet eli *jaksot*.

Laajimmat arkkitehtoniset kokonaisuudet ovat *nauhojen äänikuvioiden* transponoinnit eri sävelkorkeudelle. Tällöin kaikkien *adien* sävelvälit säilyvät ennallaan, mutta ne toistuvat eri korkeudelta. Koko *adiryhmä* transponoidaan aina kerralla.

Sekä *adikierrat* että transponoinnit tehdään aina *siirtymäjaksos* sisällä.

Jaksot

Niteen laajempi arkkitehtoninen rakenne tehdään *jaksoilla*. Niitä ovat *indeksijakso*, *vertailujakso*, *päätösjakso* ja *siirtymäjakso*. *Niteen nauhat* kulkevat *jaksojen* läpi. *Jaksojen* sisään jäävä *nauhan* osa on *jakson äänikuvio*.

Indeksijakso

Indeksijaksossa esitellään perusmuodossaan kaikki sävellyksessä esiintyvä musiikillinen informaatio. Poikkeuksena on *vertailujaksossa* tapahtuva, jokin *indeksijakson äänikuvion* pieni muuntelu, jota ei *indeksijaksossa* esitellä. Tällaisen muuntelun osuus on oltava koko teoksen kannalta hyvin vähäistä.

Indeksijakso asettaa *muutosasteen* vertailuille perustason, johon kaikkea tulevaa verrataan.

Indeksijaksoa voi *niteen* alussa edeltää lyhyt, *siirtymäjaksoa* muistuttava jakso. Se on hyvin heikosti *niteen* arkkitehtoniseen rakenteeseen kuuluva, sävellyksen alkua valmisteleva ja korostava lisäosa.

Vertailujakso

Vertailujaksoja voi olla useita. Niissä tapahtuvia *muutosasteen* vaihteluita verrataan sekä *indeksijaksoon* että aikaisempiin *vertailujaksoihin*.

Vertailujaksojen perusmuutoksia ovat *adikierron*, sekä jonkin *indeksijakson jakeen* muuntelu. Muuntelu tapahtuu yleensä *jakeen äänikuvion* osien tasolla.

Laajimpina arkkitehtonisina rakenteina ovat transponoinnit, jotka voivat tapahtua joko yksinään tai *adikierron* yhteydessä. Ne voivat tapahtua vain *siirtymäjakson* sisällä.

Päätösjakso

Päätösjaksossa esitetään *indeksijakson jakeet* perusmuodossaan. Jakeita ei tarvitse olla samaa määrää, niiden ei tarvitse olla samassa järjestyksessä eikä samassa sävellajissa.

Siirtymäjakso

Siirtymäjaksot erottavat muita *jaksoja* toisistaan ja siten ne sijoittuvat aina muiden *jaksojen* väliin ja ovat yleensä niitä lyhempiä. *Siirtymäjaksot* on oltava kuuntelemalla erotettavissa muista *jaksoista*.

Kaikkien *adikiertojen* ja transponointien on tapahduttava aina *siirtymäjaksojen* sisällä.

Jae

Jakeilla hallitaan *jakson* arkkitehtonista rakennetta. *Niteen* ja siten myös *jakson nauha* kulkee jakeen läpi. *Jakeen* sisään jäävä *nauhan* osa on *jakeen äänikuvio*.

Jakeiden äänikuviot ovat tunnistettavia ja toisistaan erottuvia, itsenäisiä musiikillisia osia. *Jakeen äänikuviot* päättyvät aina kyseisen nauhan senhetkisen *adin merkkisäveleen*. Muodostuva sointu on *yhdistäjä*.

Yhdistäjä

Yhdistäjä on ainoa sointu, jolla *polydiatonismissa* on *vertailuperiaatteeseen* liittyvä merkitys. Se muodostuu *adien merkkisävelistä* ja syntyy *adiryhmän* valinnassa.

Liite 1

Hyvin lyhyt kuvaus polydiatonismista

- Hallitakseni sävellyksen arkkitehtonista rakennetta kehitin uudenlaisen sävellysmetodin, jota kutsun *polydiatonismiksi*. Kotisivullani <https://www.polydiatonism.com> on enemmän tietoa.

- *Polydiatonismi* on absoluuttista musiikkia, joka perustuu sen omiin, sisäisiin lähtökohtiinsa, ilman musiikin ulkopuolisia vaikutteita. Siten absoluuttinen musiikki esittää vain itseään ja omaa sisäistä maailmaansa.

- Ulkopuolisista vaikutteista johtuen on mahdotonta säveltää täysin absoluuttista musiikkia. Polydiatonismi sisältää *autonomisen musiikin* ajatuksen, jonka avulla voidaan päästä niin lähelle absoluuttista musiikkia kuin mahdollista.

- *Autonomisen musiikin* ajatuksen mukaan on rakennettu musiikin omiin lähtökohtiin perustuvat säveltämisen säännöt siten, että ihmisen kognitiiviset rajoitukset on otettu huomioon. Näiden sääntöjen tarkka noudattaminen tuottaa automaattisesti absoluuttista musiikkia.

- Absoluuttiseen musiikkiin pyrkiminen on säveltäjän tehtävä. Kuulijan ei tarvitse huomioida siihen liittyviä asioita, vaan hän voi vapaasti nauttia kaikista musiikin hänelle tuomista mielikuvista.

- *Polydiatonismi* käyttää kattoasteikkoinaan heptatonia prima, heptatonia secunda ja heptatonia tertia asteikoita. Niitä käytetään sävellyskohtaisten asteikoiden muodostamiseen, joka tapahtuu samojen periaatteiden mukaan, kuin kirkkosävellajeilla eli diatonisilla asteikoilla. Muodostamistavasta johtuen kutsun kaikkia asteikoita yhteisellä käsitteellä *lisätyt diatoniset asteikot* eli *Augmented Diatonic Scales*, jonka käsitteen lyhenteenä on *ADI*.

- *Polydiatonismi* on polyfonista musiikkia, joka muodostuu itsenäisistä äänilinjoista (melodia + rytmi), eikä sisällä mitään sointuihin tai sointutehoihin liittyvää. Sen sijaan sävellyksen arkkitehtoninen rakenne muodostetaan ja tunnistetaan *vertailuperiaatteen* perusteella. Jos sävellyksessä on enemmän kuin yksi äänilinja niillä jokaisella on oma *ADI*. Ne muodostavat *ADI ryhmän*, joka on rakennettu yhdestä, sävellyskohtaisesta kattoasteikosta.

- *Vertailuperiaatteen* mukaan sävellyksen rakenteet ymmärretään vertaamalla parhaillaan kuultavaa aiemmin kuultuun. Tämän vuoksi melodioiden on oltava tunnistettavissa ja muistettavissa.

- Varsinainen sävellys on *nide*, jota ei ole tarkoitettu soitettavaksi, vaan se on aina sovittava esitettävään muotoon kirjoitetuksi partituuriksi. Sovittaja voi olla joko säveltäjä itse tai joku muu henkilö. Yhdestä *niteestä* on sovittavissa rajaton määrä esitettäviä partituureja. Sovitus on aina tehtävä *polydiatonismin* sääntöjä noudattaen.

- *Nide* jakaantuu *jaksoihin*, joiden sisällä olevat äänilinjat jakaantuvat *jakeisiin*. Ensimmäinen *jakso* on *esittelyjakso* eli *Index Phase*, jossa kaikki *jakeet* esiintyvät perusmuodossaan. Seuraavaksi ovat *vertailujaksot* eli *Comparison Phases*. Ne koostuvat *esittelyjakson jakeiden* muunnelluista muodoista. Niiden *esittelyjaksoon* tuoman eron suuruus on *muutosaste*, joka antaa sävellykselle *vertailuperiaatteen* mukaisen arkkitehtonisen muodon. Lopuksi on *päätösjakso* eli *Final Phase*, joka rakentuu alkuperäisessä muodossa olevista *aloitusjakson jakeista*, joiden ei kuitenkaan tarvitse olla samassa sävellajissa. Kaikkien edellisten *jaksojen* välissä on aina lyhyt *siirtymäjakso* eli *Transition Phase*, joiden sisällä perusmuuntelut eli *ADI kierrot* ja transponoinnit tapahtuvat.

ADI kierrossa äänilinjat vaihtavat *ADIEjaan*, mutta äänilinjan sävelten järjestys säilyy samana. Melodian luonne muuttuu, koska asteikon puolisäveaskelten keskinäinen sijainti verrattuna *ADIn* perussäveleen eli *merkkisäveleen* muuttuu.

- *Nide* on aina yksiosainen. *Kansio* on moniosainen, useammasta *niteestä* sovitettu esitys. Sovittaja voi vapaasti valita ne *kansiossa* käytettävät *niteet*, joista hän sovittaa moniosaisen partituurin.

- Sävellysmetodin nimi *polydiatonimi* tulee sen perusteistaan: polyfoninen musiikki, joka käyttää kirkkosävellajien eli diatonisten asteikoiden periaatteella muodostettuja sävellyskohtaisia asteikoita.
- Sovittaessani jaan orkesterin useisiin pieniin soitinkokoonpanoihin (ensembles). Vuorollaan ne soittavat osan *jaksojen jakeista*. Näin soitinkokoonpanojen keskinäisen vuorovaikutuksen kautta muodostuu esitettävä partituuri.